

ЛННБ України ім.В.Стефаніка

00943307 (Q)

Видання Культурно-освітньої Комісії УСДП. — Ч. 3.

БОЛОДИМИР ДОРОШЕНКО:

ВАСИЛЬ СТЕФАНИК

(З нагоди 50-ліття уродин)

ДАРУНОК

ЛЬВІВ, 1921.

Головний склад в адміністрації „Вперед“, Руська ч. 3.

ВИДАННЯ КУЛЬТУРНО-ОСВІТНОЇ КОМІСІЇ.

Досі вийшли такі книжочки :

- Ч. 1. *Д-р І. Свенціцький*: Культурно-освітна праця в міжнародньому робітничому рухови.
- Ч. 2. *Д-р Богдан Чайковський*: Організація і завдання нашої культурно-освітної праці.
- Ч. 3. *Володимир Дорошенко*: Василь Стефаник. (З нагоди 50-літніх уродин.)

ЦІНА одної книжочки 30 польських марок.

Замовлення і гроші треба посилати на адресу :

**Адміністрація „Впереду“, у Львові,
вулиця Руська ч. 3.**

З Америки й Канади можна пересилати гроші в реєстрованому листі на адресу :

„Wpered“, Lwiw (Lemberg), East-Galicia.

Видання Культурно-освітньої Комісії УСДП. — Ч. 3.

ВОЛОДИМИР ДОРОШЕНКО:

ВАСИЛЬ СТЕФАНІК

(3 нагоди 50-ліття уродин)

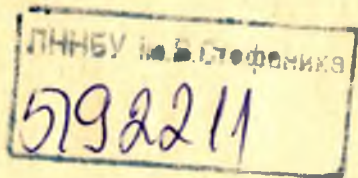
Дарує
Зиніві Служкиській
2016

ЛЬВІВ, 1921

За редакцію відповідає Іван Квасниця

Головний склад в адміністрації „Впереду“, вул. Руська ч. 3

(I) 82742

З ДРУКАРНІ „ДІЛА“, ЛЬВІВ, РИНОК Ч. 10.

Українська література до недавнього часу ма-лювала головно село. Предметом, героєм її був мужик. Почавши від „Наталки Полтавки“ поезія, драма й проза оспівувала селян, їх побут, життя й звичаї. І не дивно, адже тільки український мужик був носителем української національності, бо все, що здійсалося понад ним, було чуже, не українське, або в кращім разі півукраїнське: московське або польське на Україні і в Галичині, німецьке на Буковині.

І бажаючи піднести своє, рідне, бажаючи утвердити його, мусіли діди й прадіди наші звертатися до одинокого джерела української стихії — до мужика. Під сільською стріхою, під сірою свитою мусілося шукати підвалин українського руху, оправдання його.

Минув романтизм і сентименталізм. На зміну йому прийшов реалізм і боротьба з абсолютизмом та назадництвом у громадсько-політичнім життю, боротьба за справедливий лад, за свободне життя пригночених і утиснених.

І знову „менший брат“ для українського письменника міг знайтися тільки на селі, — це був український кріпак за панщини, це був український зарібник і наймит після скасування кріпацтва.

І знову поза всім реалізмом, поза тою правдою життя, яку намагався схопити мистець, бачим його самого, бачим українського інтелігента народця, або трохи пізніше демократа—соціяліста й революціонера. Той самий предмет, той самий герсй, а всеж у літературнім творі чуєш инший час, инший дух.

Не тільки тому, що герсй живе в иншій, трохи зміненій обстанові — мотиви автора, пружини його творчости инакші, світогляд його инший.

Це робить із літературного твору прекрасну ілюстрацію до історії громадського руху, етапів його розвитку.

І коли візьмемо наших видатних белетристів, то якби ми навіть не знади ні їх біографій, ні часу повстання їх творів, то всеж уложилиб їх у їх природній послідовности: Котляревський, Квітка — на Великій Україні, Фелькович за її кордоном; Марко Вовчок, Нечуй-Левицький і Мирний над Дніпром, а Франко в Галичині. А рівночасно в парі з еволюцією громадською йде й еволюція самої зовнішньої форми літературного твору.

І от у ряді цих талантів, що описували життя українського села, чільне місце займає й наш славний ювілят. Він безперечно між ними найвишній, перевишує їх усіх і силою свого таланту й експресією свого малюнку й артистичністю літературної форми. Стефаник задля цих своїх прикмет письменник уже не тільки український, а й світовий. Що це так — докажем

тому численні переклади його чудових новельок на чужі мови.

У нас же Стефаник правдиво модерний письменник. Він достойно завершує період панування мужика в українській літературі,

В коротких нарисах, кількома штрихами малює він мужицьке життя, а як вірно, глибоко й тонко він його схопив, як широко захопив!

Усе життя селянське переходить у цих дрібних оповіданнях перед нашими очима: діти, дорослі, старі; весілля й похорони; праця й забава, а передусім — безконечне лихо поневільної, безпросвітної праці, страшний тягар мужицького злиденного існування.

Це не колишня ідилля, не аболіціонистський трактат, не соціалістична брошура, — це страшне оскарження цілого бездушного капіталістичного ладу, що давить і вивискує білого мурина.

З стихійною силою суне капіталістична машина й без жалю й милосердя перетравлює, виварює мужика в своїм кїтлі. Обдирає його з усього й робить із нього павпра, що бється в тенетах вивиску, як муха в павутині.

Правдиве дантейське пекло на цім світі, в бідній, хлопській країні, що не вибилася ще з кайданів чужонаціонального фєвдалізму, а сталася тимчасом кольонією для сусідніх промислово розвинених країв, ринком збуту для що найгірших їх продуктів — покидьків їх промисловости. Це не країна багатих бауєрів куркулів і не країна фабричних

димарів із численним, розвиненим і свідомим пролетаріатом. У Східній Галичині куркуль явище спорадичне, це країна бідних рільників-халупників та наймитів.

Погляньте до Стефаникових оповідань — цих блискучих ілюстрацій економічного й соціального ладу Галицької України. Що ви там побачите? — Саму-но голоту, зубожілих селян, що з жалем вгадують колишні кращі часи, коли жити було легше.

„Тісно стало“, „тісні роки настали“ — балакають мужики („Засідання“). „Гет люде падуґ у долину так, якби їх хто трутив у бульбону“ („З міста йдучи“). „Аді, ваш тато ще мав ґрунт і воли, а ви вже зарібний чоловік“ (ibid.).

І Стефаник малює нам життя цих людей, що стратили або тратять ґрунт і живуть у тісних, безвихідних просто обставинах, — життя нещасливих зарібників. Вони або поневіряються в наймах, або гарують на своїм господарстві, судорожно чіпляючися за ту скибу укоханої землі, яка випорскує з їх мозолистих рук. Тяжким одчаєм перейнята їх боротьба за гіркий насущник і не лише вона їм ні крихти радости, ні вдоволення, тільки самий сум і горе.

Звідси той чорний серпанок, яким оповиті сливе всі оповідання Стефаника, й той трагізм, що віє майже в кожній його картини. Це трагізм самого життя його персонажів. Нема щастя, нема просвітку, нема радости — ні в родиннім життю,

ні в дітях, ні в праці; якийсь ніби влий дух, якесь фатум нещастя носить над бідними людьми, що вміють лише працювати, як машина, в роді того Івана Ділуха, що його годі відріжнити від його власного коня („Камінний хрест“), вміють схилитися перед панською силою, як Данило („Май“) і заглушувати свої терпіння бійкою та пянством.

Митро бє дитину й жінку — з горя й біди („Осінь“), Лесиха бє чоловіка за пянство („Лесева фамілія“), Семен і Семениха „мусять“ битися в свято („Побожна“), бють люде бєв милосердя злодіїв („Злодій“), бідні бють на весіллі багачів („Суд“), наймити куркулів („Падій“), Тимофій збиткується над жінкою („З міста йдучи“)..

Пе Антін („Синя книжечка“), пе дяк Базьо („Давнина“), бєз просипу запивається Лєсь („Лесева фамілія“), пе майстер (у оповіданні з тим самим наголовком), пе Проць, набираючися хоробрости перед жінкою („У коршмі“).. Це одинокий спосіб приспати своє горе, забути бодай на хвильку в своїм повбавленім усякої радості життю, котре так бєз жалю, так жорстоко давить селянина.

В тяжкій боротьбі за існування чоловік не бачить радості ні в дітях, ні в старих: вони лише камінь на його шиї.

Гриць Летючий з розпуки від голоду топить власну доньку („Новина“), Андрій, хоч як любить свою стару матір, а може їй побажати тільки одного: „Коби хоть Бєг змилувавси та муки вам дов-

гої не дав тай лежі гнилої, аби вас бързо спрьитав" („Святий вечір“). Старий Катрусин батько, що любить свою хору доньку, не може одначе вдержатися, щоби не сказати: „Кобисте позди-хали, тобим раз п̀ховав, тай збувси!“ („Катруся“). Також Іван у „Кленових листках“ говорить до кумів про діти таке: „Най їх і зарав віфатає тай мене з ними! Овва, ото бисми втратили рай на землі і маетки лишили!“ А знову дід і баба нарікають на дорослі діти, що не дбають за старих батьків („Діти“, „Ангел“).

І ця жорстокість зрозуміла — вона викликана злидняма, в яких живуть люде, і простотою, примітивністю їх психології, їх погляду на життя.

Це одначе не якісь звироднілі дикуни, подібні до звірів, хоч і як тяжко часом відрізнити робочу людину від її робочої худоби. І Андрій любить матір та памятає про неї у святий вечір, і Іван із „Кленових листків“ журиться над долею дітей, що змалку вже в роботі, замість віддаватися властивим їх віку радощам, і батько Катрусі, такий суворий і лихий від каторжної праці, несміливо дає яблуко своїй хорій донці.

Це тяжкі умови такими зробили людей, бо певне, що тоді, як ще не було тісно й був сякий-такий достаток, був і усміх на устах, і весела пісня й лагідне слово. Та й особистої гідности було більше. Каторжна праця й безземелля не пригноблювали так селянина, не робили з нього двоно-гої звирини. Але то все минулося, „перевексклюва-

лосся", тепер „Жида з панами цілий світ займили“ („Засідання“). Бідному безземельникові ніде дітися. Темний і безпорадний, гнугий недолею крутиться він у зачарованім колі свого життя, не вміючи вийти з нього й лякаючися всього, щб поза ним.

Та й куди йти й що почати? В нерозвинуенім промислово краю нема йому виходу. Міста — це не місця приложення зайвої робочої сили, деби вироблявся пролетаріят. Це — лиш адміністративні пункти, де сидять пани й урядники, що судять, здирають податки й беруть до війська бідного селяха, — страшні й чужі йому осередки, де він не вміє повернутися, де почуває себе несвійсько. Все там пахне для нього криміналом... Який несміливий мужик перед паном, перед городянином, як боїть-ся він взагалі міста і всього, що звязане з ним, на пр. рекрутчини, про це чудові рядки знайдете в оповіданнях „Такий панок“, „Стратився“, „Виводили з села“.

Але голод і нужда сильніші від страху й привязання до свдго села, до своєї скибки землі. Гонять вони людей у світ шукати кращої долі. Хто, як Антін із „Синьої книжечки“ бере у війта службову, робітничу книжку і йде з села. Хоч і як тяжко йому виступати з своєї хати, хоч і приспа його не пускає, хоч і ліс шумить, словами говорить: „Вернися, Антоне, до хати“, він іде, а „темний світ“ навперед його.

Але кохаючи землю й не знаходячи у себе в краю цього так привичного варстату праці, пу-

скається наш селянин дійсно на край світа, за море, геть аж у Америку, куди манить його уява про земельний простір.

Стефаник очевидно не міг поминути цього важкого моменту в життю галицького селянина. В його „Каміннім хресті“ знаходимо чудовий опис, як трудяща родина кидає рідне село, аби за морем, в далекій Канаді знайти собі стільки землі, щоби не гинути. Гірко кидати Іванови та його жінці рідне обійстя, банно старому за своїм горбом, на котрім стратив своє здоровля, туск страшний бере його, але що робити, коли в ріднім краю для нього нема місця. „Ця земля не годна кілько народу здержіти тай кількі біді вітримати. Мужик не годен і вона не годна... І саранчі нема і пшениці нема. А податки накляпают... Ой в'золили нас, так нас ймили в руки, що з тих рук ніхто нас не годен вірвати, хіба лиш тікати!“ І старий марить: „Кобим учинивси серед такої пустині — лиш я та Бог аби був! Абим ходив як дика звір, лиш кобих не видів ні тих Жидів, ні панів, ні ксьондзів. О тогди би навивалоси, що-м пан!“ Бо тут, на рідній землі пекло: „Били та катували наших татів та в ярем запрягали, а нам уже кусня хліба не дают прожерти...“

До Канади радби забрати свої діти від тутешнього „порування“ й Іван із „Кленових листків“. Про Канаду думає й Митро в опов. „Осінь“. Не годен він „ані вбути, ані вгорнути, ані нагодувати“ родини. І от в ровпукі кинувши дірявий

чобіт, який узявся направляти, тікає з хати „слухати за Канаду“. Навіть малий Андрійко („Мамин синок“), чуючи розмови старших, говорить, що поїде до Канади: „Озму дьидю та й маму та й Івана вуйниного тай гет поїдемо“.

Еміграція й сліпий стихійний протест у виді дикої розправи в своїм крузі — ось усі ті засоби реакції на гніт, які знає той період мужицького життя, що його описав Стефаник. Пасивність і безвладність та інертність — це його характеристичні ознаки. Майже всі персонажі Стефаніка — люде одної масти. Індивід майже не вирізняється з сірої маси. Сливе всі дієві особи разом творять одну колективну постать, з однаковою нескладною психологією, яка знайшла в Стефаніку знаменитого обсерватора.

Ніхто мабуть краще від нього не схопив усі риси цієї мужицької психології, ніхто краще не виявив перед нами мужика і його душу.

Яку ні візьміть із Стефанікових нобелюк, кожда під цим оглядом правдива перлина, а всі разом розгортають перед нами цілу панораму злиденного мужицького життя від народження до смерти. І не знаєш, котра з цих перлин краща, — такі гарні всі вони.

Візьміть його списи старих бабів, хочби в „Шкода“, „Ангел“, „Сама саміська“, „Святий вечір“, або старих хлопів у „Діти“, „Скін“ — як тонко підмічева кожда рисочка і як уміло виявлена без шаржу, без зайвого слова. А мужик із його вічною

думою про землю: „Землю цулуй, де си поступиш, бо вона ци твоя, ци чужа, то ти з неї жиєш... Грунт то спосіб до всего, як твій є. Він тебе загреє і накриє і погодує і честь тобі поведе“ („Сон“). А згадувані вище „Кленові листки“, або „Камінний хрест“, де короткими штрихами змальоване ціле життя мужицьке, або такі зворушливі картини рекрутчини, як „Виводили з села“ й „Стратився“, чи такі жахливі картини помсти, як „Суд“, „Злодій“, „Палій“, — все це талановиті полотна, де виведене ціле мужицтво з усіма його радощами й болями. Дуже добре змальовані у Стефаника також діти, напр. Семенко, що татові обід несе („Кленові листки“), Доця, що вчить мужиків („Підпис“), мамин синок — у оповіданню під тим самим наголовком.

Скрізь — у хаті, в церкві, у полі, в корчмі, на васіданню, у бійці, на похороні й весіллю, в місті і з міста йдучи, — скрізь бачимо мужика як живого, бачимо колективну істоту цієї окремої породи людської, своєрідного *hominis rustici*.

Автор скрізь малює один і той самий тип — той пересічний тип малоземельного мужика, який становить переважаючу більшість сільського населення. Декуди лише стрічаємося з трохи відмінними типами — заможнішого селянина й зовсім убогого наймита — пролетаря зарібника, ворожо настроєного до сільської аристократії. Багачі напр. „Басараби“, але тут на першій пляні не соціальні різниці, а психопатологічна сторона цілої мужицької ро-

дини, що кінчить самогубством наслідком дідичної хороби, до речі незвичайно мистецьки описаної. Позатим маємо двох сільських антиподів у новелі „Палій“ — це багач Андрій Курочка і убогий наймит його Федір.

Тут, а також у іншій оповіданню („Суд“) виступають уже досить виразно класові протилежності в такій здавалося б однаковій сільській масі. По свому звичаю автор тільки короткими штрихами їх завначає, але незвичайно виразно й опукло. Варто навести початок першого оповідання, де змальована тяжка, безжалісна й скупа мужицька буржуазія.

Ось її представник — український кулак, куркуль, рідкий оказ нашого галицького бауера:

„Сільський багач — Андрій Курочка сидів коло стола, обідав, — не обідав, а давився кожним куснем. Домашня челядь входила до хати, вносила заболочені цебри, сварилася, метушилася і виносила їх між худобу. Багацькі діти і слуги були брудні і марні. Вони двигали на собі необтесаний і тяжкий ярем мужицького багатства, котре ніколи не дає ані спокою, ані радості ніякої. Сам багач найгірше томився у тім ярмі, найбільше проклинав свою долю і безнастанно підгоняв своїх дітей і наймитів“. Тремтючи, щоб не спастись на дно, кулак жорстоко вивискує свого наймита і не дивно, що голодняки — наймити ненавидять рідних експлуататорів і при кожній нагоді стараються їм

відплатитися. Товариші Федора по панській службі при виборах воліють продати свої голоси панови, ніж іти разом із газдами, бо мовляв скрізь — і в читальні і в церкві і в канцелярії скрізь багач за столом, а наймит коло порога. „Та ми маємо з вами бути?“ — питаються наймити газдів. Взаїмна ворожнеча і в іншому випадку („Суд“) переходить у криваву розправу.

Та клясові ріжниці, клясова диференціяція села тільки дедви зачеплена у Стефаніка, як і взагалі життя відірваного від ріллі наймита пролетаря: їх убогі форнальські хатки у панській економії, їх гульня в підміських шинках („Палій“), убогий похорон убогої дитини міського влидаря („Похорон“).

Стефанік це поет не пролетарів, а дрібного убогого селянства, яке стоїть по середині між двома клясами.

Всі його симпатії очевидячки на боці цього убогого сільського люду, „трудового“, сказавши по теперішньому, селянства. І хоч як укрився автор із своїм власним обличчям, не зраджуєчи себе ні раву в своїх новелях, не висуваючи ніде й не говорючи ні слова від себе, це мимо всього видко скрізь. Видко, як автор любить цих своїх сірих героїв, як болить його їх горе, як радіє він із ними їх малими радощами. Є кілька нарисів, що відрізняються змістом від решти: „Дорога“, „Вечірня година“, „Моє слово“. Це наскрізь автобіографічні річи, в яких автор говорить сам

про себе, про свій світогляд і свою творчість. І вони то передовсім дають нам ключ до зрозуміння його душі, його симпатій і антипатій.

От яке признание читаємо в нарисі „Моє слово“:

„Праворуч мене синє поле і чорні скиби і білий плуг і пісня і піт солений.

Ліворуч чорна машина, щō з червоного рота проклоном стогне...

Слово своє буду острити на кремені моєї душі і намочене в трутї-зілля пускати буду на ліво...

І слово своє ломати буду на яскві соняшні промінчики і замочу його в кожній чічці і пускати буду на право“.

На ліво — це місто, на право — село.

Стефаник отже сам признає себе співцем села, а не міста, яке він щиро ненавидить.

Поватим обличчє автора безперечно видніє в таких творах, як „Лист“, „Підпис“, „Мамин синок“, „Засідання“, де з симпатією змальоввані нові люде і нові явища на селі, в масі своїй таким ще пасивним і боязьким.

Поруч із хрунями війтами, поруч із загулюканими мужиками, що бояться всього, як криміналу, і стоять осторонь від виборів і від читальні, появляються нові люде, як от Петро Антонів і Никола, Івана старого син („Засідання“), як Федір, що сидить у тюрмі за те, що „своє право тримав“, і Никола Семенів, „шо в школах він си вчить“ („Лист“), як

Михайло Косминка („Мамин синок“), що й сина навчив говорити: Я „луский радикал“. Це вже представники нового руху на селі — радикально-го, симпатики або члени тої партії, до котрої належить і сам автор.

Але ці нові люде, які невдовзі покажуть своїм батькам, братам і дітям инший вихід, ніж утечу за море, внесуть в темну масу світло національної й соціальної та культурної свідомости, ледви позначені автором. Тло його оповідань — убоге, пасивне село, де буються, терплять і гинуть в сітях визиску та павперизуються дрібні земельні „власники“, без просвітку й надії на кращу будучність.

Їх власне малював Стефаник, як сам признається в нарисі „Дорбга“: „Пішов... Аж людей спіткав. Вбиті по коліна в землю вони у безтямній многости падали і здоймалися.

Чорними долонями стручували піт в чола і великими руками ловилися землі.

Втома валила їх, вони душили за собою свої діти і ревіли з болю.

Здоймалися і падали...

Він читав ті лица і велику пісню болю на них.

З їх губів зливав слова, з чолів вичитав мисли, а в сердець виссав почування...

Читав їх розпуку і їх безсилу“.

Так Стефаник змалював нам старе село, напередодні його свідомости.

Під цим оглядом його нариси мають те саме

значіння, що й „Наші люде на селі“ Грицька Григоренка, де теж змальоване таке саме село на Великій Україні. Тільки Стефаник як артист стоїть без порівняння вище й дав нам твори високомистецького значіння.

Нове село жде ще свого поета. Стефаник останній бард старого мужицького життя, останній співець народницького (в широкому значінню цього слова) періоду нашого письменства. Його дві знані збірки „Дорога“ й „Моє слово“ слазетно закінчують цей період, даючи незвичайно реальну, цілком об'єктивну, а zarazом високо-артистичну картину мужицького життя за панування капіталізму.

Але стоячи в однім ряді з своїми попередниками, наш ювілят значно відрізняється від них — і талантом і формою. Форма його вже модерна, далека від тих розтяглих широких описів давніших малярів нашого села. Його оповідання це короткі новелі, без жадного етнографізму, поза сільським жаргоном, який одначе вводитьься не ради етнографізму як такого, а для реальнішого змалювання життя. Не виявляючи ніде себе безпосередно, вміє Стефаник коротко, двома-трьома штрихами описати людину й оточення. Під цим оглядом новелі Стефаника просто незрівнані й становлять незвичайно цінний вклад у нашу бідну літературу.

Та обдарувавши її своїми двома збірками, Стефаник на довший час замовк. Деякі з критиків пробував пояснити цю мовчанку тим, що годі,

579224

мовляв, мистцеві годуватися самими-но картинами горя, годі без кінця реагувати на ці картини *).

Це привабливе пояснення мусілиб ми прийняти, якби не знали, що в теці Стефаніка знаходиться ціла нова збірка. Два нові оповідання удалося таки пару діт тому видістати від автора. Обидва вони присвячені переживанням галицького села підчас російської інвазії („Марія“ в альманасі покійного Я. Весолєвського „Кривавого Року“ і „Діточа пригода“ в буковинським календарі „Бесіди“, оба появилися 1917 р.).

Цікаві вони вже задля самого факту своєї появи, свідчучи, що творчість письменника не висхла, натхнення його не вичерпалося. А друге, цікаві вони своїм новим змістом — перед нами, вже не те затуркане село, яке малював письменник у перших своїх збірках. Можна тільки жадити, що автор чомусь скупиться пускати у світ інші. Мавши нову збірку, можнаби докладніше спитися на новій добі в творчості письменника, покиж що доводиться опирати свій суд головно на перших виступах.

І тут мусимо сказати, що Стефанік якомсь відразу, від перших своїх спроб став твердою ногою на ниві рідного письменства. Він наче не розвивався, а вже готовим, виробленим письменником увійшов у нашу літературу.

*) Пор. М. Данько. „Украинская Жизнь“ 1913, кн. 1, ст. 65.

Двадцять літ тому, пару літ перед появою збірки „Моє слово“, ось яку високу оцінку дав Стефаниковій творчості покійний Франко:

„Василь Стефаник може найбільший артист, який появився у нас від часу Шевченка. Що визначає всі його оповідання, сильніші і слабші, довші й коротші, обік сильного, як океан глибокого чуття, що тремтить у кождім слові, чується в кождій рисочці, так це власне той неוליбний артистичний такт, який велить йому все і всюди задержати міру. Стефаник — абсолютний пан форми. Він, здається, не дбає про увагу читача, не вживає ніяких риторичних штучок, щоб притягти, прикувати її до себе. Його оповідання пливе, бачиться, спокійно, з елементарною силою, але власне цією елементарною силою вонь захоплює й нашу душу. Стефаник ніде не скаже зайвого слова; з делікатністю гідною всякої похвали він знає, де зупинитися, який деталь висунути на ясне соняшне світло, а який лишити в тіні. В мальованню він уміє бути й реалістом і чистим ліриком — і проте ніде ані тіни пересади, переладовання, бомбасту, неприродности. Це правдивий артист із божої ласки“ (Див. збірку „Молода Україна“, Львів 1910, ст. 81).

До цієї оцінки покійного ледви що можна докинути. Всі інші критики, від вступного слова д-ра Ст. Смалья-Стоцького до першої збірки Стефаника „Синя книжечка“ (1899 р.) аж до нашого часу, однодушно підносять високий артизм

письменника. Варто підчеркнути, що Франко так високо цинив Стефаника, що сам перекладав його оповідання на німецьку мову, щоби повнайти світ із новим світилом української літератури.

* * *

Уродився Василь Стефаник 28. квітня 1871 р. у селі Русові, снитинського повіту, в селянській родині. До гімназії ходив у Дрогобичі й Станиславові, а вищу освіту здобув на університеті у Відні і Кракові на медичному відділі. Належить Стефаник до радикальної партії і з рамени її був послом до бувшого австрійського парламенту.

Перші його оповідання появилися 1897 р., в „Праці“ В. Будзиновського, а два роки пізніше вийшла й перша збірочка „Синя книжечка“ заходом і з передмовою д-ра Ст. Смалья Стоцького (Чернівці 1899; 2-е вид. Львів 1918 — без цієї передмови, але з статтю Вол. Гнатюка „Кілька уваг про мову творів В. Стефаника“).

Дальші збірки були такі: „Камінний хрест“ (Львів, 1900), „Дорога“ (1901 р.; 2-е вид. 1917), „Мое слово“ (1905). В збірки „Дорога“ й „Мое слово“, видані Українською Видавничою Спілкою, увійшли між иншим і обидві перші збірки.

Крім того вибір оповідань вийшов у виданню хіівського „Віку“ („Оповідання“, Спб. 1905).

З перекладів на чужі мови окремими збірками вийшли: по польськи „Kłódowne liście” (Львів, 1904) в перекладі М. Мочульського, по чеськи „Povídky” (Прага, 1905) в перекладі К. Рипачка і по російськи „Разказы” (Спб. 1907) в перекладі В. Ковиненка.

З статей, присвячених Стефаникови, слід відмітити отсі:

1) Г. Алексинскій, Пѣвец погибающей деревни. Передмова до російського видання оповідань, ст. III—XXI.

2) Хр. Алчевська, Мужицька дитина, 1911, ст. 16.

3) О. Грицай, в „Українському Прапорі” (Відень 1921, ч. 20 з 22/V; передрук в „Українському Вістнику” ч. 118 з 19/VI).

4) Ол. Грушевський, „З сучасної української літератури”, Київ (1-е вид. 1909, ст. 132—137; 2-е 1918, ст. 117—121),

5) М. Євшан, „Під прапором мистецтва”, Київ, 1910, ст. 103—108.

6) С. Єфремов, Історія українського письменства (1 і 2 вид., Спб. 1911, ст. 441—443; 3-е вид. Київ, 1917, ст. 417—418).

7) А. Крушельницький, Szkice z ukraińskiej literatury współczesnej, Коломия 1910, ст. 34—41.

8) Б. Лепкий, Василь Стефаник. Літературний нарис. Львів 1903, ст. 31 (коротша по німецьки в „Ruhenische Revue“ 1903, ст. 262—265);

9) М. Троцький (М. Данько), Край скорби (Новеллы и рассказы В. Стефаника). „Украинская Жизнь“, Москва 1913, кн. 1, ст. 59—67.

10) Ів. Труш, Wasyl Stefanyk. Eine Silhouette, „Ukrainische Rundschau“, 1909, ст. 219—226.

11) Леся Українка, Малорусские писатели на Буковинѣ. „Жизнь“ (Спб.), 1900, кн. 9, ст. 129—132.

В АДМІНІСТРАЦІ „ВПЕРЕДУ“

можна дістати отсі книжки:

В. Левинський: Народність і держава. Ціна 100 мар.

Евген Гуцайло: Завдання громади, короткий нарис завдань комунальної політики. Ціна 50 марок.

Писання Івана Франка: Нарис історії українсько-руської літератури. Ціна 100 марок.

Проф. Р. Віппер: „Джерела нашої культури“, переклад Володимир Дорошенко. Ціна 20 марок.

Володимир Дорошенко: Життя і слово, статті на літературно громадські теми. Ціна 100 марок.

І. Свенціцький: Винниченко. (Спроба літературної характеристики). Ціна 60 марок.

І. Свенціцький: Нариси з історії української мови XI—XVIII. в. Ціна 100 марок.

І. Свенціцький: Словник українсько-польський і польсько-український. Ціна 100 марок.

М. Галущинський: Шевченко — поет життя і чину. Ціна 20 марок.

М. Галущинський: Михайло Драгоманів — ідеолог нової України. Ціна 20 марок.

М. Галущинський: Національне виховання. (Статті і замітки.) Ціна 20 марок.

Др. Павль Натопн: Народня культура і культура особистости. Ціна 100 марок.

Л. Білецький: Поезія та її критика. Ціна 30 марок.

Д-р Іван Куровець: Життя і здоровля людей, популярно-наукова біологічно-гігієнічна розвідка. — Ціна 50 марок.

В. К.: Січові Стрільці. Їх історія і характер. Ціна 30 марок.

Олесь Бабій: Шукаю людини. Ціна 30 марок.

Великий календар „Впереду“ з 1920 р. Ціна 60 мар.
Маєва односторонка „Вперед!“, 1920. Збірка статей і віршів. Ціна 20 марок.

Маєва односторонка „1 МАЙ 1921“. Ціна 20 марок.

Ом. Терлецький: Як будував і як руйнував український народ. Ціна 30 марок.

Д-р Ол. Тисовський: Мир і війна у мурашок. Ціна 30 марок.

Ол. Мицюк: Земельні реформи на Україні. Ціна 30 марок.

В. Дорошенко: Шевченко і його думки про громадські справи. Ціна 30 марок.

Д-р Іван Раковський: Які люде живуть на нашій землі? Ціна 30 марок.

Ом. Терлецький: Кінець світа. Ціна 30 марок.

Мих. Галуцинський: Одиниця і громада. Ціна 30 марок.

Карта України, оглядова карта українських земель, після карт проф. д-ра Степана Рудницького (дотичнож суміжних територій: білоруської, польської і чехословацької після карти Любомира Нідерле), формат 37+22 см. — Ціна одного примірника 4 марки, десять примірників 30 марок.

Переписний листок: Тарас Шевченко, виданий в Токію, в Японії. Ціна 20 марок.

Висилається тільки за попереднім надісланням грошей. Без грошей не посиляється. На поручену пересилку треба долучити 20 марок.

Адресувати: Адміністрація „Впереду“, у Львові, вулиця Руська ч. 3.

З Америки й Канади адресувати: „Вперед“, Lwiv (Lemberg), East Galicia.

КОЖДЕ ТОВАРИСТВО І КОЖДА ЧИТАЛЬНЯ,

кождий робітник і селянин та кождий, хто цікавиться
суспільно-політичними справами,

нехай передплачує

щоденну газету, орган української соц.-дем. партії

„ВПЕРЕД!“

Місячна передплата вносить: в краю 200 мп.,
за границю подвійно.

Передплата до Америки й Канади вносить
6 долярів річно, 3 долари піврічно.

Кожного четверга виходить популярне число
„Вперед“, призначене для тих, що не можуть пе-
редплачувати щоденного часопису. Передплата че-
твергового числа вносить 120 марок чвертьрічно.

Коли хто сам не може заплатити за часопис,
нехай збере до себе кількох знайомих і нехай до
спілки запише собі щоденний часопис.

Наші емігранти в Америці повинні передплачу-
вати „Вперед“ для своїх рідних у старому краю.

Замовлення і гроші посилайте на адресу:

Адміністрація „Вперед“, у Львові, вул. Руська ч. 3.

З Америки й Канади можна посилати гроші
дрэфтом або в реджістрованому листі на адресу:

„Wpered“, Lwiw (Lemberg), East Galicia.

3007

**Календарик „Впереду“
на 1922 рік.**

— — Ціна 40 польських марок. — —

Замовлення і гроші посилати на адресу:

Адміністрація „Впереду“, у Львові,
вулиця Руська ч. 3.

(„Wpered“, Lwiw [Lemberg], East Galicia.)

Видання Культурно-освітної Комісії УСДП. — Ч. 3.

ВОЛОДИМИР ДОРОШЕНКО:

ВАСИЛЬ СТЕФАНІК

(з нагоди 50-ліття уродив)

ДКРУТОК

ЛЬВІВ, 1921.

Головний склад в адміністрації „Впереду“, Руська ч. 3.

M

156286

10 =

5792211

82.742

